

“Restorative Justice”: praktijk en evaluatie

Ellen Maduro

Inleiding

In de vorige editie van de Modus (jaargang 10 nr. 3) is een algemene beschouwing gepresenteerd over “Restorative Justice” (RJ), een probleemoplossende aanpak van de criminaliteit waarbij alle partijen worden betrokken; het directe slachtoffer, de dader en de gemeenschap. Het langdurige en ingewikkelde proces binnen het formele justitiële systeem zorgt voor ontmoediging bij de betrokkenen die zich inspannen voor gerechtigdheid. Alternatieve rechtsplegingsprocessen kunnen een mogelijke oplossing bieden in een dergelijke situatie. Het is niet de bedoeling om het gevestigde systeem te vervangen. Het gaat erom dat beide mechanismen parallel worden gebruikt. Gezien de inefficiëntie van bestaande rechtssystemen zijn in verschillende landen projecten opgezet om de toegang tot de justitiële faciliteiten te vergemakkelijken. In dit artikel wordt ingegaan op de voorwaarden voor toepassing van RJ, voorbeelden van de RJ-aanpak en enkele resultaten van evaluatie van RJ-programma's.

Structurele voorwaarden voor de toepassing van RJ

Het welslagen van de RJ-programma's is verbonden aan een aantal voorwaarden. De uitvoer van RJ-programma's vereist de nodige planning en de RJ-bijeenkomsten moeten nauwkeurig worden voorbereid. De bemiddelaars moeten speciaal voor dit soort zittingen getraind zijn, opdat zij een veilige en comfortabele omgeving kunnen garanderen. Verder moet er sprake zijn van goed gegronde regels ten behoeve van een vruchtbare uitwisseling voor beide partijen.

Ook vrijwilligers kunnen de bemiddelingsrol uitoefenen, mits zij het trainingsprogramma gevolgd hebben (Marshall 1999).

In Engeland wordt in bemiddelingssessies gebruik gemaakt van speciaal hiervoor ontworpen programma's die los staan van dat wat gebruikelijk is in het crimineel justitiële systeem, hoewel de bemiddeling vaak door betreffende instellingen (reclassering, instellingen binnen de hulpverleningssector, etc.) wordt begeleid. Bij programma's die gemeenschapericht zijn wordt de bemiddeling aangeboden als speciale hulpverlening via gemeenschapsbemiddelings-programma's die plaatsvinden in geval van buurtgeschillen. Er is bijna altijd sprake van een stuurgroep bestaande uit vertegenwoordigers van groepen uit de gemeenschap, slachtofferhulp en justitiële instanties. Neutraliteit van de bemiddelaars is een essentiële voorwaarde voor het kweken van respect en vertrouwen bij het slachtoffer en de dader.

De bemiddeling kan direct of indirect zijn. Bij directe bemiddeling is er direct contact tussen slachtoffer en dader. Indirecte bemiddeling vindt plaats wanneer het slachtoffer niet via direct contact betrokkenheid wenst te hebben met de dader. Bij indirecte bemiddeling is er minder ruimte voor het slachtoffer om zijn of haar emoties te uiten, om stereotypen weg te werken (van de hand te doen) en begrip op te brengen en om de dader te rehabiliteren.

In de handleiding van de United Nations Office on Drugs and Crime (2006), wordt aangeraden de omstandigheden in beschouwing te nemen om te kijken hoe de herstelprogramma's kunnen worden ingepast rekening houdende met de cultuur, het bestaande wettelijke kader, beperkte steun van justitie medewerkers, beperkte middelen en de mate van ondersteuning door de gemeenschap.

Typen RJ-programma's

Er bestaan talloze typen RJ-programma's die variërend van formele tot informele aard zijn. De variëteit is te wijten aan de vele interpretaties van conflict en de verschillende perspectieven om een conflict aan te pakken en op te lossen, de mate waarin sprake is van een verband met het crimineel justitiële systeem, het soort betrokkenheid van de verschillende deelnemers in het proces en het doel wat men wilt bereiken (United Nations Office on Drugs and Crime, 2006).

De hoofdcategorieën die men onderscheidt zijn: bemiddeling (mediation), beraadslaging (conference) en cirkel (circle), (McCold 2004).

De volgende voorbeelden worden in dit artikel uiteengezet: (1) slachtoffer-dader bemiddeling, (2) gemeenschap- en familiegroepberaadslaging, (3) cirkelrechtspraak, (4) vredesluitingscirkels en genezingscirkels, (5) herstelprogramma's voor jeugdige delinquenten, (7) groepssessies. RJ kan in principe op elk moment tijdens een rechtsproces worden toegepast; in het politieke proces, tijdens het gerechtelijk onderzoek (voor verhoor), in het zittingsproces, na het vonnis (als alternatief op gevangenisstraf, gedurende de opsluiting of bij vrijlating). Doorgaans geschiedt bij meer ernstige delicten de herstelinterventie in latere fase van het rechtsproces. Er is altijd sprake van een bemiddelaar of begeleider die voor de contacten zorgt en hulp biedt bij het proces van herstel.

Slachtoffer-dader bemiddeling

Deze programma's zijn er speciaal voor om in te gaan op de behoeften van de slachtoffers en om erop toe te zien dat de daders aansprakelijk worden gesteld voor hun daden. Ze worden gebruikt bij minder ernstige misdrijven, zoals eenvoudige diefstal. Zowel de overheidsinstanties als de niet gouvernementele instanties maken gebruik van de bemiddelingsprogramma's. In de praktijk komt het voor dat zowel de politie, de rechtsvervolgers, de rechtbank als de reclasseringsambtenaren naar de bemiddelingsprogramma's kunnen verwijzen.

Het bemiddelingsprogramma kan tijdens de verschillende fasen worden gebruikt; vóór de tenlastelegging, na tenlastelegging/verhoor en de fasen die hierna volgen. Indien men bemiddeling aanwendt in de fase vóór het uitspreken van een vonnis, dan kan dit leiden tot aanbevelingen ten aanzien van het vonnis. Deelname aan bemiddeling door zowel de dader als het slachtoffer geschiedt uit eigen vrije wil. Succesvolle bemiddeling tijdens de opsluitingsfase kan onderdeel worden van de rehabilitatie van de dader. Bemiddeling kan geschieden in het geval van diefstal door middel van braak. In de fase voor het uitspreken van het vonnis zal worden nagegaan wat de oorzaken zijn van het plegen van het misdrijf en hoe hieraan gewerkt kan worden om herhaling te vermijden (bijvoorbeeld via een rehabilitatieprogramma, scholing, gezinsbegeleiding, etc.). Van de dader kan een vergoeding worden vereist voor de aangerichte schade en eventueel gestolen goederen.

Gemeenschaps- en familiegroepsberaadslaging

Deze vorm van RJ vindt zijn oorsprong in Nieuw Zeeland en is gebaseerd op traditionele praktijken voor de oplossing van conflicten bij de Maori, waarbij de familie en de gemeenschap een belangrijke rol spelen bij het oplossen van misdaden. De aanpak is in 1989 aangewend in het proces van rechtspleging bij jeugddelinquentie, behalve bij zeer ernstige delicten zoals moord en doodslag.

Tegenwoordig wordt deze interventie toegepast in de Verenigde Staten, Afrikaanse landen, Australië (United Nations Office on Drugs and Crime, 2006).

De betrokken partijen zijn het slachtoffer, de dader, familie en vrienden en belangrijke ondersteunende personen. Een getrainde bemiddelaar legt de contacten, geeft de nodige uitleg en brengt alle partijen bijeen. Iedereen neemt vrijwillig deel aan de beraadslaging en de dader moet van tevoren schuld hebben bekend. De bemiddelaar begeleidt de gesprekken, waarbij de deelnemers discussiëren over de aangerichte schade en hoe deze te herstellen. De dader geeft een weergave van wat gebeurd is en alle partijen geven een beschrijving van het effect van de misdaad op hun leven. Het slachtoffer kan zijn of haar gevoelens tonen, vragen stellen aan de dader en naar voren brengen wat voor oplossing hij of zij verwacht van de beraadslaging en aangeven hoe de dader de schade kan herstellen. Aan het eind van de bijeenkomst wordt een overeenkomst getekend (U.S. Department of Justice, 2000).

Het beraadslagingsproces moet de garantie bieden dat de dader zich aan de herstelafspraken houdt. De monitoring geschiedt door alle deelnemers aan de beraadslaging. Dit RJ-programma wordt toegepast in geval van bijvoorbeeld vandalisme van gemeenschapsgoed, zoals een school of een buurthuis of een misdrijf gericht tegen de conciërge van een buurthuis.

Cirkelrechtspraak

De cirkelbenadering is gebaseerd op tradities van de Aboriginals, waarbij het geloof dat de gemeenschap en niet zozeer de direct getroffen personen en familie, de verantwoordelijkheid heeft om criminaliteitsproblemen op te lossen, centraal staat.

In een cirkelrechtspraak geschiedt de discussie tussen de deelnemers die in een cirkelvorm bij elkaar gaan zitten. De cirkelrechtspraak vindt plaats binnen het formele rechtssysteem, onder begeleiding van rechtsexperten die ook deel uitmaken van de cirkel. Het slachtoffer, de familie en gemeenschap hebben de mogelijkheid zich te uiten, de dader te confronteren en mee te denken over de veroordeling en rehabilitatie van de dader. Deze aanpak is ook bedoeld om een oplossing te zoeken die bevredigend is voor het slachtoffer en de gemeenschap bescherming biedt. Huiselijk geweld is een voorbeeld van een misdrijf dat middels cirkelrechtspraak wordt opgelost.

Vredesluitingscirkels en Genezingscirkels

Bij deze cirkelprogramma's is naast het oplossen van de misdaad, het herstel van en door de gemeenschap even belangrijk. Teneinde dit te bereiken wordt niet alleen gekeken naar het incident op zich, maar vooral naar de onderliggende problemen zoals details inzake de lokale criminaliteit en preventie.

Het betreft ceremonies die erop gericht zijn een conflict op te lossen, de deelnemers ruimte te bieden om zich te uiten en te komen tot het persoonlijke herstel van slachtoffer en dader. Deelnemers in een conflict of misdrijf worden bij elkaar gebracht om te discussiëren over het gebeuren en een genezingsproces op gang te brengen. De deelnemers zitten in een cirkel bij elkaar. In vroegere tijden geschiedde de discussie middels een praatstok of praatveer, die van spreker tot spreker ging. Vandaag de dag wordt nog steeds gebruik gemaakt van een praatobject. Een "cirkelbeheerder" begeleidt de cirkeldiscussie. Deze aanpak wordt toegepast in gevallen waar sprake is van traumatische ervaring, zoals mishandeling, marteling, foltering, etc. (misdrijven waar mentaal geweld bij te pas komt).

Herstelprogramma's voor jeugdige delinquenten

Deze programma's worden gebruikt in geval van conflicten en wanneer er sprake is van minder ernstige delicten (vechtpartijen, pesterijen, kleine diefstallen, vandalisme, en dergelijke) en zijn minder formeel en meer opvoedend van aard. De programma's vinden buiten het formele systeem plaats (bijvoorbeeld op school), waardoor stigmatisering kan worden vermeden.

Groepsessies

Een andere vorm van bemiddeling die in Engeland voorkomt is de groepsessie. Daders die vergelijkbare misdrijven hebben begaan komen samen met slachtoffers die dezelfde soort misdrijf hebben ervaren, in een groepsprogramma bijeen. Dit gebeurt in gevallen waar de betreffende daders niet zijn opgespoord of niet in staat zijn de slachtoffers te ontmoeten. Deze sessie biedt de slachtoffers de mogelijkheid hun gevoelens te uiten en de soortgelijke daders vragen te stellen. De daders krijgen tegelijkertijd een beeld van datgene wat ze bij hun slachtoffer(s) hebben aangericht.

Evaluatie van en onderzoek naar "Restorative Justice"

Evaluatie van RJ-programma's is belangrijk om de effectiviteit van de gedurende de jaren ontwikkelde programma's te meten. De RJ-aanpak is ook aan verandering onderhevig. Onderzoeksresultaten kunnen bijdragen aan beleidsaanpassing en programma ontwikkeling in de toekomst, op basis van discussies over knel- en pluspunten. Het evalueren van RJ-programma's is geen makkelijke zaak; er moet een controle groep worden gevormd, de doelstelling varieert, de aard en omvang van de programma's variëren, de succesindicatoren variëren, de operationalisatie van concepten verschilt, en zo zijn er talrijke factoren.

McCold (2004) heeft onderzoek gedaan naar het verloop van zowel herstelprogramma's als formele rechtszaken en concludeert het volgende: (1) confrontatie van het slachtoffer en de dader leidt tot een hogere mate van succes (2) herstelprogramma's resulteren in een hogere mate van tevredenheid dan de formele rechtszaken, (3) de deelnemers ervaren het RJ-proces als rechtvaardiger dan het proces in formele rechtszaken, (4) recidivisme na RJ-programma's is lager dan in het geval van formele rechtspleging.

Uit een onderzoek van Marshall en Merry in 1990 (London) is gebleken dat tussen 80 en 100 procent van de slachtoffers die de mogelijkheid hadden om in contact te komen met hun dader het resultaat hiervan de moeite waard hebben gevonden. Slachtoffers zeggen minder boos te zijn, minder angst te hebben, een gevoel van genezing te merken en voldoening te hebben met het feit dat de dader het er niet makkelijk vanaf heeft gebracht. Bemiddeling die op direct contact uitkomt tussen slachtoffer en dader levert een hogere voldoening op dan gevallen van indirecte contacten. Latere studies spreken ook van hoge tevredenheidspercentages (Umbreit e.a. 1997, 75 procent of meer; Sherman, Lawrence W. en Strang, Heather 2007, 70 procent tevredenheid bij RJ versus 42 procent bij rechtbank).

Het percentage herstelafspraken dat tot stand komt en wordt nagekomen via bemiddeling is veel hoger dan wanneer geen bemiddeling te pas is gekomen; tussen 70 en 100 procent versus 40 en 60 procent. Volgens Marshall speelt het soort delict en de leeftijd van de delinquent geen rol in het al dan niet slagen van de bemiddeling.

Uit onderzoeken die in Engeland zijn gedaan blijkt dat de confrontatie van de dader met het slachtoffer in veel gevallen een aanzienlijk effect op de dader heeft.

Of hierdoor de kans op recidivisme minder wordt is een andere zaak. Onderzoek onder een groep daders heeft uitgewezen dat recidivisme in twee jaar tijd met 14 procent is afgenomen. De bemiddelingsprogramma's blijken meer succes te hebben wanneer het gaat om personen die voor de eerste keer in aanraking zijn gekomen met justitie. Resultaten van Amerikaanse studies wijzen op een afname van recidivisme met 33 procent. In Australië heeft men indicaties gebaseerd op bevindingen van familiegroepsberaadslagingen dat de mate van voldoening bij slachtoffers vrij hoog is; 72 procent. Slachtoffers waarvan hun zaak via de rechtbank is afgehandeld hebben in het betreffende onderzoek een tevredenheidsgraad van 53 procent (Marshall 1999).

Samenvattend

"Restorative Justice" is geen standaard aanpak. Het is geen kwestie van één maat voor iedereen. De programma's moeten met de nodige zorg worden opgezet en de bijeenkomsten nauwkeurig worden voorbereid. De bemiddelaars en alle betrokken experts horen een degelijke training te hebben ondergaan.

"Restorative Justice" is geen vervanging voor de formele processen van criminaliteitsbestrijding en rechtspleging. Het is meer een aanvullende aanpak. Ook worden beide sporen tegelijk gevolgd.

Er zijn verschillende soorten RJ-programma's die variërend van aard zijn. De hoofdcategorieën zijn: bemiddeling (mediation), beraadslaging (conference) en cirkel (circuit).

Evaluatie van RJ-programma's is heel belangrijk voor beleid en programma ontwikkeling. Juist vanwege de variatie is er ook geen standaardmethodiek om de RJ-programma's te evalueren. Op basis van bestaande evaluatie-onderzoeken blijkt dat RJ-programma's meer voldoening bieden dan de formele rechtsprocessen. De mate van satisfactie is hoger dan bij de formele rechtszaken. Bovendien is er de indicatie dat de RJ-aanpak een remmend effect heeft op recidivisme. Desalnietemin is het zaak om evaluatiemechanismen te standaardiseren en op meer regelmatige wijze de RJ-programma's te monitoren.

Geraadpleegde literatuur

- Braithwaith, J. (2002). Restorative Justice and responsive regulation.
The Canadian Resource Centre for Victims of Crime (march, 2011). Restorative Justice in Canada: what victims should know.
- McCold, Paul (2004). A summary of "A Survey of Assessment Research on Mediation and Restorative Justice": Restorative Practices E FORUM, June 29, 2004.
- Presser, L./Van Voorhis, P.: Values and Evaluation: Assessing Processes and Outcomes of "Restorative Justice" Programs Crime & Delinquency January 2002 48: 162-188
- Schechtman, L. (2005). Application of Peacemaking Circles in meeting the mental health needs of torture survivors.
- Sherman, Lawrence W. and Strang, Heather. Restorative Justice: the evidence. The Smith Institute, 2007.
- Spiteri, M.: Sentencing Circles for Aboriginal Offenders in Canada: Furthering the idea of Restorative Justice in Canada: what victims should know. Canadian Resource Centre for Victims of Crime - March 2011
- United Nations Office on Drugs and Crime Handbook on Restorative justice programmes. 2006.
<http://www.sfu.ca/crj/popular.html>: Aboriginal Roots/ Aboriginal Justice
(<http://www.sfu.ca/crj/popular.html>: Introduction to "Restorative Justice")
- U.S. Department of Justice: Family Group Conferencing: Implications for Crime, 2000.

Nieuwe classificatiecode voor bedrijfsactiviteiten (ISIC rev.4)

Ria Duyndam

Inleiding

Om statistieken van economische processen te kunnen produceren is het noodzakelijk om alle elementen die bijdragen aan de economie van een land, op een logische manier te classificeren. Een belangrijk element van een economie wordt gevormd door productie van bedrijven, zowel van goederen als van diensten. Om betrouwbare uitspraken te kunnen doen over ontwikkelingen in de economie is het noodzakelijk om de verschillende soorten bedrijven en activiteiten te ordenen. Deze moeten op een systematische en logische manier geordend worden met behulp van een zo homogeen en uitgebreid mogelijk systeem.

Classificatie van bedrijfsactiviteiten op Curaçao vindt plaats op basis van de International Standard Industrial Classification of all Economic Activities (ISIC). De ISIC is ontwikkeld door de United Nations Statistics Division (UNSD)⁴. Deze afdeling is ook verantwoordelijk voor het onderhoud van dit classificatiesysteem. De originele versie hiervan stamt uit 1948. De ISIC codering is voornamelijk opgezet met het doel om statistieken te kunnen produceren over de verschillende bedrijfsactiviteiten. De meeste landen maken gebruik van ISIC of hebben een eigen classificatiesysteem ontwikkeld welke hiervan is afgeleid.

Dit classificatiesysteem maakt internationale vergelijking mogelijk van economische activiteiten, bijvoorbeeld op het gebied van Nationale Rekeningen of van de werkgelegenheid.

Naast ISIC zijn ook de volgende classificatiesystemen voor bedrijfsactiviteiten in gebruik:

- *Standard Industrial Classification (SIC), in 1937 ontwikkeld in de Verenigde Staten, maar nu alleen nog gebruikt door sommige departementen van de overheid*
- *North American Industry Classification System (NAICS), welke wordt gebruikt in Mexico, Canada en de Verenigde Staten. Het NAICS heeft de SIC vervangen in 1997*
- *Standaard Bedrijfs Indeling (SBI), ontwikkeld door het CBS in Nederland, maar wel gebaseerd op de ISIC indeling*

Er is enkele jaren gewerkt aan de vierde revisie van de ISIC codering (Rev. 4) door classificatie-experts en gebruikers van over de hele wereld. De 4^e revisie heeft Revision 3.1 vervangen, en is ten opzichte hiervan veel uitgebreider geworden. Deze uitbreiding was noodzakelijk gezien de vele nieuwe bedrijfsactiviteiten die zich de afgelopen jaren hebben ontwikkeld, vooral op het gebied van de dienstverlening. Ook op het hogere niveau van bedrijfstakken hebben veranderingen plaatsgevonden. In tegenstelling tot Rev. 3.1 met 17 bedrijfstakken zijn er in Rev. 4 nu 21 gedefinieerd. Als voorbeelden van nieuw bijgekomen bedrijfstakken kunnen worden genoemd "cultuur, sport en recreatie" en "informatie en communicatie".

⁴ De UNSD is een afdeling van de United Nations Department of Economic and Social Affairs welke zorgt voor het verzamelen en verspreiden van mondiale statistieken. Tevens stelt deze afdeling standaarden en normen vast voor statistische activiteiten en steunt landen in het versterken van de nationale statistische systemen. Informatie over publicaties vindt men op de website: unstats.un.org

Deze 4^e revisie is goedgekeurd door de United Nations Statistical Commission⁵ in maart 2006 en is officieel vrijgegeven op 11 augustus 2008.

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) heeft in 2011 de nieuwste revisie van de ISIC geïmplementeerd. Alle bedrijven in het bedrijvenregister van het CBS hebben de nieuwe code gekregen, maar vanwege de vergelijkbaarheid met eerdere jaren en om trendbreuk te voorkomen, zal deze code de komende jaren nog naast de oude code worden gebruikt.

Het CBS heeft ISIC Rev. 4 voor het eerst toegepast bij de codering van de Census in 2011. De analyse van de Conjunctuurenquête over de eerste helft van 2012 zal ook gebruik maken van de nieuwe codes. Hierna zal ook het analyseren van de werkgelegenheid in 2011 en van de cijfers uit de Nationale Rekeningen enquête over 2010 met het nieuwe classificatiesysteem plaatsvinden.

Het bepalen van de hoofdactiviteit van een bedrijf

Een activiteit van een bedrijf moet gezien worden als een proces, de combinatie van acties, welke resulteert in een zekere set van producten. Met acties wordt bedoeld het inzetten van hulpmiddelen zoals arbeidskracht, machines, fabricagetechnieken of producten wat leidt tot specifieke goederen of diensten. Een homogene set van producten is karakteristiek voor de classificatie van een bedrijfstak.

De hoofdactiviteit van een bedrijf is de activiteit die het meeste bijdraagt aan de toegevoegde waarde van het bedrijf. Omdat deze soms moeilijk is te bepalen, wordt gekeken naar de waarde van de brutoproductie van de goederen of diensten uit de activiteit van een bedrijf. Indien dit ook niet mogelijk is, kan de inzet van werknemers in de activiteit bepalend zijn voor het vaststellen van de hoofdactiviteit.

Als de hoofdactiviteit eenmaal is vastgesteld kan hieraan een code worden gegeven.

Ter illustratie: de meeste bedrijven hebben slechts één activiteit, bijvoorbeeld het produceren van blokken of het verhuren van auto's. Sommige bedrijven hebben echter meerdere activiteiten, zoals een chinese toko met daarbij ook een restaurant. De eigenaar zal in zo'n geval moeten aangeven wat de hoofdactiviteit is van dit bedrijf, dus die activiteit waar de meeste inkomsten mee worden verkregen.

Structuur van de ISIC codering

De gecodeerde bedrijfsactiviteiten worden gegroepeerd in bedrijfstakken, het hoogste niveau van ISIC (zie tabel 1). In een bedrijfstak (in het Engels 'industry' genoemd) bevinden zich bedrijven met een gelijksoortige activiteit (b.v. industrie, handel of transport). Een bedrijfstak wordt aangeduid met een hoofdletter, van A tot en met U.

Een bedrijfstak kan nader verdeeld worden in hoofdgroepen (in het Engels divisions genoemd), en deze worden door 2 cijfers (digits) gekenmerkt. Een hoofdgroep in industrie is bijvoorbeeld productie van papier, of productie van meubels.

⁵ De United Nations Statistical Commission is een Functional Commission van de UN Economic and Social Council, en houdt toezicht op de UNSD. Het is het hoogste orgaan voor het nemen van beslissingen op het gebied van internationale statistieken, vooral op het gebied van statistische standaarden, het ontwikkelen van concepten en methodes en de implementatie hiervan op nationaal en internationaal niveau

Tabel 1 Structuur van ISIC rev 4		
Bedrijfstak	Hoofdgroepen	Omschrijving van de bedrijfstak
A	01-03	Landbouw, bosbouw en visserij
B	05-09	Mijnbouw en delfstoffen
C	10-33	Industrie
D	35	Productie en distributie van en handel in elektriciteit, aardgas, stoom en gekoelde lucht
E	36-39	Winning en distributie van water, rioolsysteem, afvalverwerking en sanering (herstel)
F	41-43	Bouwnijverheid
G	45-47	Groot- en Kleinhandel; reparatie van motorvoertuigen en motorfietsen
H	49-53	Vervoer en opslag
I	55-56	Horeca
J	58-63	Informatie en communicatie
K	64-66	Financiële- en verzekeringsactiviteiten
L	68	Onroerend goed activiteiten
M	69-75	Beroeps-, wetenschappelijke en technische activiteiten
N	77-82	Verhuur van roerende goederen en overige zakelijke dienstverlening
O	84	Openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen
P	85	Onderwijs
Q	86-88	Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening
R	90-93	Cultuur, sport en recreatie
S	94-96	Overige dienstverlening
T	97-98	Activiteiten van huishoudens als werkgever; huishoudelijke goederen en dienstverlenende activiteiten voor eigen gebruik, n.e.g.
U	99	Extraterritoriale organisaties en lichamen

De hoofdgroepen bestaan uit verschillende subgroepen, aangeduid met 3 cijfers (zie tabel 2). “Gespecialiseerde bouwactiviteiten” is een hoofdgroep van de bedrijfstak bouwnijverheid (F). Hierin zijn verschillende subgroepen te onderscheiden, onder andere “431 slopen van bouwwerken en bouwrijp maken van terreinen” en “432 elektrische bouwinstallatiebedrijven”. In de tabel is duidelijk te zien dat de eerste 2 cijfers van de hoofdgroep (43) worden uitgebreid met een extra cijfer, zodat de koppeling met de hoofdgroep altijd terug te vinden is.

Het laagste niveau van ISIC bestaat uit 4 cijfers en is een verdere verdeling van een subgroep. De eerder genoemde subgroep “slopen van bouwwerken en bouwrijp maken van terreinen” wordt gesplitst in “4311 slopen van bouwwerken” en “4312 bouwrijp maken van terreinen”. Ook bij deze verdere verdeling is de koppeling met de sub- en hoofdgroep behouden.

Tabel 2 Nadere verdeling in een bedrijfstak

43			Gespecialiseerde bouwactiviteiten
431			Slopen van bouwwerken en bouwrijp maken van terreinen
	4311	43110	Slopen van bouwwerken
	4312	43120	Bouwrijp maken van terreinen
432			Elektrische bouwinstallatiebedrijven, loodgietersbedrijven en overige installatiewerkzaamheden in de bouw
	4321		Elektrische installatie
		43211*	Elektrische installatiebedrijven
		43212*	Installatie van alarmsystemen
		43219*	Overige elektrische installatiebedrijven in de bouw: satellietontvangers, huis- en straatverlichting, kabels voor computernetwerk
	4322		Loodgietersbedrijven, hete en koude luchtinstallatie
		43221*	Loodgietersbedrijven
		43222*	Airconditioning installatie
		43229*	Overige installatie, o.a. sprinklersystemen, zonnepanelen
	4329	43290	Overige bouwinstallatie, o.a. installatie van lift, elektrische deuren
433	4330		Bouwafwerking
		43301*	Klusjesman
		43302*	Timmerman in de bouw
		43303*	Schildersbedrijven
		43309*	Overig bouwafwerking, o.a. beglazing, betegeling (binnen) en andere vloerbedekkingswerkzaamheden, schoonmaakwerkzaamheden na de bouw, plaatsen van keukens (ook inrichten van winkels, boten, enz.)
439	4390		Overige gespecialiseerde activiteiten in de bouw
		43901*	Verhuren van machines voor de bouw met bedienend personeel
		43902*	Aanleg van zwembaden
		43909*	Overige gespecialiseerde bouwafwerkingswerkzaamheden, o.a. funderingen, hogedrukreiniging, metselwerk, pleisterwerkzaamheden, buigen van staal, dakbedekking

Het CBS heeft het 4-cijferige niveau verder aangepast met een extra cijfer om nadere analyses mogelijk te maken op een lager niveau, en om activiteiten te kunnen coderen die alleen op Curaçao voorkomen. Er is op Curaçao sprake van activiteiten die in andere landen niet voorkomen, zoals bijvoorbeeld de garage onder de boom of de truk'i pan. Deze activiteiten dragen bij aan de werkgelegenheid en aan de economie van Curaçao, dus is het wel belangrijk dat ze geïdentificeerd en gemeten kunnen worden.

Hiernaast is het ook noodzakelijk gebleken om een bedrijfstak verder te specificeren aan de hand van bepaalde verzoeken om informatie. De 5-cijferige code geeft hier meer ruimte voor dan de officiële ISIC code. De structuur van de officiële ISIC blijft echter wel behouden. De eigen codes worden aangeduid met een asterisk, bijvoorbeeld "43301 klusjesman". Als er geen verdere specificatie nodig is komt er een '0' achter de 4-cijferige codes.

Enkele belangrijke veranderingen in ISIC Rev.4

In de inleiding is reeds vermeld dat de 4e revisie uitgebreider is geworden en dat er ook meerdere bedrijfstakken zijn onderscheiden. De uitbreiding van bedrijfstakken betreffen de volgende:

- “Openbaar nut” is gesplitst in “Productie en distributie van en handel in elektriciteit, aardgas, stoom en gekoelde lucht” en “Winning en distributie van water, rioolsysteem, afvalverwerking en sanering (herstel)”
- De bedrijfstak “Transport en communicatie” is nu gesplitst in “Vervoer en opslag” en “Informatie en communicatie”
- “Overige dienstverlening” is gesplitst in “Cultuur, sport en recreatie” en “Overige dienstverlening”
- De bedrijfstak “Zakelijke dienstverlening” is gesplitst in 3 delen:
 - Onroerend goed activiteiten
 - Beroeps-, wetenschappelijke en technische activiteiten
 - Verhuur van roerende goederen en overige zakelijke dienstverlening

Als gevolg van deze opsplitsingen zijn er nu 21 bedrijfstakken te onderscheiden. Om de vergelijkbaarheid met voorgaande jaren te behouden zullen de nieuwe bedrijfstakken voorlopig nog worden samengevoegd tot de originele bedrijfstak van revisie 3.1.

Enkele bedrijfsactiviteiten zijn van bedrijfstak veranderd in de nieuwe revisie, dit zal misschien tot enige verschuivingen gaan leiden. Een grote verandering betreft bijvoorbeeld het bedrijf Selikor die van “Overige dienstverlening” naar “Winning en distributie van water, rioolsysteem, afvalverwerking en sanering (herstel)” is gegaan.

Een andere verandering is de landscaping en tuinonderhoud die van “Landbouw, bosbouw en veeteelt” naar “Verhuur van roerende goederen en overige zakelijke dienstverlening” is gegaan.

Bij analyseren zal met bovengenoemde veranderingen rekening moeten worden gehouden.

Samenvatting

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) gebruikt de International Standard Industrial Classification of all Economic Activities (ISIC) om de bedrijfsactiviteiten te coderen van bedrijven die zich in het bedrijvenregister van het CBS bevinden. Deze codering is noodzakelijk om statistische analyses te kunnen uitvoeren op bedrijfstakniveau. In 2011 is de nieuwste revisie (revision 4) geïmplementeerd, en zal bij komende analyses meer en meer worden toegepast.⁶

⁶ De complete ISIC codelijst is op verzoek verkrijgbaar bij het CBS.

CENTRAL BUREAU OF STATISTICS CURAÇAO
Fort Amsterdam z/n | Willemstad | Curaçao
Tel: (+599-9) 461-1031 | Fax: (+599-9) 461-1696
Email: info@cbs.cw | www.cbs.cw